

2023-01-25
TJÄNSTESKRIVELSE
Dnr: KFKS 2022-01170

Medborgarförslag om klimatprogram för Nackas kommunala förskolor och skolor

Inkom den 1 december 2022

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens verksamhetsutskott föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Kommunstyrelsen noterar att kommunen redan antagit ett miljöprogram samt ett klimatanpassningsprogram som berör alla kommunala verksamheter i Nacka kommun. Kommunstyrelsen noterar att varje verksamhet ansvarar för att implementera programmen i sina respektive verksamheter. Medborgarförslaget anses med dessa noteringar vara färdigbehandlat.

Sammanfattning av ärendet

En medborgare har tillsammans med en namninsamling med 37 underskrifter inkommit med ett förslag om att Nacka kommun ska anta ett klimatprogram för kommunens alla förskolor och skolor. Förslaget innehåller tre områden: trygga skolvägar, gröna och klimatanpassade skolgårdar samt införande av konkret klimatarbete i verksamhet och undervisning.

Medborgarna får medhåll i att det är viktigt att alla kommunala verksamheter bidrar konkret till klimatomställningen och att förskolor och skolor är viktiga aktörer i sammanhanget.

Nacka kommun styrs på ett sätt som innebär att varje skola och förskola har stor frihet att själv besluta hur verksamheten ska drivas. Det gäller även verksamheternas arbete för att nå klimatmålen. I praktiken betyder det att politiker inte fattar beslut om hur klimatarbetet ska bedrivas utan det får varje skola och förskola själva besluta.

Det pågår dock redan mycket arbete i och för Valfärd skola som är i linje med medborgarförslagets tre punkter, till exempel åtgärder som underlättar det

hållbara resandet till skolan, utveckling av gröna utemiljöer och kompetenshöjande aktiviteter för olika yrkeskategorier inom Nackas kommunala förskolor och skolor.

Förslagen i medborgarförslaget

En medborgare har tillsammans med en namninsamling med 37 underskrifter inkommit med ett förslag om att Nackas kommunala förskolor och skolor ska anta ett klimatprogram.. Syftet med medborgarförslaget är att minska utsläppen och växla upp klimatanpassningen. Medborgarförslaget innehåller tre områden:

- Trygga skolvägar
 - Förslag om satsningar för att möjliggöra att alla barn kan ta sig till skolan på ett tryggt och klimatsmart sätt samt att införa mätningar av luftkvalitet utanför alla skolor och förskolor.
- Gröna och klimatanpassade skolgårdar
 - Förslag om att skolgårdar ska klimatanpassas, möjliggöra odling på förskolor och skolor samt att arbeta med utomhuspedagogik.
- Konkret klimatarbete i verksamhet och undervisning
 - Förslag att alla skolor får stöd i att kartlägga, prioritera och hantera utsläppen inom verksamheten, att installera solpaneler och använda grön el samt att genomföra åldersanpassad klimatundervisning.

Enhetens utredning och bedömning

Medborgarna får medhåll i att det är viktigt att alla kommunala förskolor och skolor bidrar konkret till klimatomställningen.

I Nacka kommun har kommunstyrelsen antagit ett miljöprogram som sträcker sig mellan 2016-2030. Av miljöprogrammet framgår att kommunen delegerar ansvar och befogenheter till lägsta effektiva nivå, vilket innebär att arbetet med miljömålen genomförs av dem som känner en verksamhet bäst. Det är således rektorn vid varje verksamhet som beslutar om hur verksamheten ska drivas för att nå miljömålen.

Det pågår dessutom redan mycket arbete i och för Nackas kommunala förskolor och skolor som är i linje med medborgarförslagets tre punkter. Arbetet sammanfattas nedan under respektive rubrik.

Trygga skolvägar

Det pågår flera projekt för att öka det hållbara resandet i Nacka kommun, bland andra att fler ska gå, cykla och åka kollektivt till skolan (och färre skjutsa sina

barn med bil). Ett exempel är den bilfria veckan som genomförs varje vår.¹ Deltagande skolor får cykelservice och banderoller. Inför skolstarten förses även förskoleklasserna med trafikmaterial, där bland annat fördelarna med att gå och cykla till skolan lyfts.

Kommunen arbetar också kontinuerligt med trafiksäkerhetshöjande åtgärder där mycket fokus ligger på åtgärder kring skolor och idrottsanläggningar.² Genom analys av olycksstatistik, synpunkter från medborgare och interna observationer drivs ett systematiskt och kontinuerligt arbete för att förbättra den fysiska miljön ur trafiksäkerhetssynpunkt. Under 2022 byggde Nacka kommun ut tio trafiksäkerhetshöjande åtgärder varpå åtta av dessa var i direkt anslutning till en skola. Av den politiska majoritetens överenskommelse framgår, för mandatperioden 2022-2026, bland annat att stärka miljö- och klimatarbetet i kommunen.³ Som en del i detta arbete ska ett särskilt ”säkra skolvägar-paket” starta där cykelöverfarter blir tydligt uppmärkta utanför alla skolor och längre större skolvägar.

I kommunen görs årligen beräkningar av luftkvaliteten i kommunen. Dessa baseras på data från mätningar på andra platser i länet och simuleringar utifrån trafikmängder och andra kända utsläppskällor i kommunen, och ger en bra bild av luftkvaliteten i Nacka. Nackas miljöprogram 2016-2030⁴ innehåller målet Frisk luft som innehåller mål för partiklar vid alla förskolor och skolor samt mål för resor med cykel och kollektivtrafik.

Gröna och klimatanpassade skolgårdar

Välfärd skola arbetar aktivt med hållbara utemiljöer i förskola och skola. Det finns ett generellt utemiljöprogram för förskolor och skolor som belyser vikten av utemiljöer som stimulerar lek och bjuder in till pedagogisk verksamhet.⁵

Välfärd skola, tillsammans med forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) ledde under perioden 2018–2020 utvecklingsprojektet ”Hållbar utemiljöförvaltning” i förskolor vilket mynnade ut i ett vägledningsdokument för ”Hållbara utemiljöer i förskolan”⁶ och verktyg för att utveckla utemiljön på förskolor.

¹ Gå och cykla till skolan <https://www.nacka.se/stadsutveckling-trafik/cykla-i-nacka/ga-och-cykla-till-skolan/>

² Trafiksäkerhet – ett gemensamt ansvar <https://www.nacka.se/stadsutveckling-trafik/trafik-och-resande/trafiksakerhet/>

³ Överenskommelse om nytt styre i kommunen <https://www.nacka.se/kommun-politik/nyheter-kommun-politik/2022/10/overenskommelse-om-nytt-styre-i-nacka/>

⁴ Nackas miljöprogram 2016-2030 <https://www.nacka.se/49f2a4/globalassets/kommun-politik/dokument/styrdokument/program/miljoprogram-2016-2030.pdf>

⁵ Generellt utemiljöprogram för förskola och skola <https://www.nacka.se/499592/globalassets/valfard-skola/nackaskommunalaskolor/hallbara-utemiljoer/generellt-utemiljoprogram.pdf>

⁶ Vägledningsdokument Hållbara utemiljöer i förskolan <https://www.nacka.se/49bdc5/globalassets/valfard-skola/nackaskommunalaskolor/hallbara-utemiljoer/vagledningsdokument-hallbara-utemiljoer-i-forskolan.pdf>

Nacka kommun har vidare en samverkansgrupp för hållbara utemiljöer som innehåller representanter från olika enheter med olika kompetenser.⁷ Samverkansgruppen finns som ett stöd för förskolor som vill förbättra sin utemiljö. Stödet kan bestå av att vara bollplank, stötta idéer, erbjuda fortbildning och inspirationsdagar, nätverk för pedagoger, hemsida med tips och idéer samt hjälpa till med kontakter och samråd runt olika utvecklingsprojekt. Nackas kommunala förskolor och skolor erbjuder även fortbildning i utepedagogik och odling.

Under 2022 antogs ett program för klimatanpassning i kommunen.⁸ Syftet var att bidra till att minska konsekvenserna av ett förändrat klimat i Nacka, samt utveckla Nacka kommuns proaktiva och systematiska klimatanpassningsarbete. Programmet ska följas upp årligen med start 2023.

Av den politiska majoritetens överenskommelse för mandatperioden 2022-2026, framgår bland annat att Nackas förskole- och skolgårdar ska inspirera barn och elever till lek och rörelse. Ett särskilt utemiljölyft ska starta för att stimulera mer aktiv utevistelse.

Konkret klimatarbete i verksamhet och undervisning

Välfärd skola har sedan många år särskilda satsningar för att ge lärare stöd och ökad kompetens inom naturvetenskap och teknik, där frågor som rör energi/klimat och hållbarhet utgör en viktig del. Exempel på dessa är:

- Innovationstävlingen ”Hållbar utmaning”⁹ (genomförs vartannat år) där elever i årskurs 1-9 får utforma egna konstruktioner eller förslag på hållbara lösningar för våra framtidsutmaningar. Hållbar utmaning integrerar därmed entreprenörskap och hållbar utveckling. Eleverna får presentera sina innovationer för en jury som består av bland annat tjänstemän från kommunen, lärare, forskare och representanter från branschen.
- PEAK - ett lärarnätverk¹⁰ (åk 1-6) som sedan 2006 erbjuder undervisningsmaterial och lärarfortbildning om energi/elektricitet, klimat- och hållbarhetsfrågor. I samband med WWF:s Earth Hour genomför deltagande lärare ett gemensamt temaarbete med sina klasser (t ex *Hållbara transporter, Kretslopp, Kläder, Plast, Rent vatten*). Elevernas arbeten har visats upp i entrén till Nacka stadshus och i Dieselverkstaden.

⁷ Samverkansgrupp för hållbara utemiljöer <https://www.nacka.se/valfard-skola/nackas-kommunala-skolor/hallbara-utemiljoer/organisation-for-hallbara-utemiljoer/>

⁸ Nacka kommuns program för klimatanpassning <https://www.nacka.se/boende-miljo/miljo-klimat-och-hallbarhet/program-for-klimatanpassning/>

⁹ Hållbar utmaning <https://www.nacka.se/naringsliv-foretag/aktiviteter-projekt/hallbar-utmaning/>

¹⁰ PEAK - ett lärarnätverk <https://www.nacka.se/valfard-skola/nackas-kommunala-skolor/i-forskolan/peak/vad-ar-peak/>

- NTA (Naturvetenskap och Teknik för Alla)¹¹ - ett skolutvecklingsprogram för förskolan – åk 9 som sedan 1998 erbjuder lärare undervisningsmaterial och kompetensutveckling i 29 olika teman inom naturvetenskap, teknik och matematik. Genom ett undersökande och språkutvecklande arbetssätt utvecklar eleverna kunskaper som ger dem förutsättningar att förstå och agera i frågor som rör energi/klimat/hållbar utveckling och basera sina argument på fakta och sakkunskap. Exempelvis genom teman som *Teknik och hållbar utveckling*, *Kretsar kring el, Magneter och motorer*, *Från frö till frö* och *Energi och hållbar utveckling*.
- Tillsammans arrangerar NTA och PEAK kompetenshöjande diskussionsträffar, föreläsningar, workshops och konferenser för lärare som undervisar i naturvetenskap och teknik. Exempelvis har en workshop genomförts i samarbete med Den Globala Skolan i syfte att inspirera lärare att arbeta med FN:s 17 globala mål i undervisningen.

Välfärd skola satsar även på kompetenshöjande insatser kopplat till måltiderna, riktade till måltidspersonal, lärare och pedagoger.¹² Insatserna möjliggör samverkan i verksamheterna kring måltiderna och att de kan användas som ett pedagogiskt verktyg och ge barn och elever kunskap om en hållbar livsstil. Exempel på dessa är:

- Certifieringsprogram som bygger på vägledningsdokumentet Hållbara måltider, där miljösmarta måltider är en viktig del. En förskola eller skola uppnår certifieringen genom att pedagoger/lärare, måltidspersonal och skolledare tar del av webbaserade utbildningar om hållbara måltider. Syftet med certifieringsprogrammet är att öka kunskapen om hållbara måltider i hela förskolans och skolans verksamhet.
- Måltidspedagogiknätverk för pedagoger/lärare och måltidspersonal i förskola och skola erbjuder erfarenhetsutbyte, undervisningsmaterial och lärarfortbildning om måltidspedagogik. De övergripande målen för nätverket är ökad matglädje och kunskap om hållbar mat hos matgästerna.

Av den politiska majoritetens överenskommelse framgår, för mandatperioden 2022-2026, bland annat att en av åtgärderna som lyfts fram att utveckla arbetet med att minska klimatpåverkan från livsmedelsinköpen, som även är ett av målen

¹¹ NTA Naturvetenskap och teknik för alla <https://www.nacka.se/valfard-skola/nackas-kommunala-skolor/nta/>

¹² Kompetensutveckling för medarbetare <https://www.nacka.se/valfard-skola/nackas-kommunala-skolor/hallbara-maltider/competensutveckling-for-medarbetare/>

i Nackas miljöprogram. En annan åtgärd är att solceller ska installeras på alla kommunala tak där det är lämpligt, senast 2026. Handlingsplaner för dessa åtgärder ska tas fram under 2023 och resurser avsättas.

Utifrån ovan redogörelse framgår att det pågår en mängd olika aktiviteter inom Valfärd skola. Detta ligger i linje med miljöprogrammet samt klimatanpassningsprogrammet. Med anledning av detta föreslås medborgarförslaget avslås eftersom kommunstyrelsen redan antagit ett miljöprogram samt ett klimatanpassningsprogram som berör alla kommunala verksamheter i Nacka kommun. Kommunstyrelsen föreslås även notera att varje verksamhet ansvarar för att implementera programmen i sina respektive verksamheter.

Ekonomiska konsekvenser

Förslag till beslut medför inte några ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Medborgarförslaget innehåller tre områden, trygga skolvägar, gröna och klimatanpassade skolgårdar samt införande av konkret klimatarbete i verksamhet och undervisning, som alla har påverkan på barn i förskolan och elever i skolan. Medborgarna får medhåll i att det är viktigt att alla kommunala verksamheter bidrar konkret till klimatomställningen och att förskolor och skolor är viktiga aktörer i sammanhanget. Det är viktigt att Nackas kommunala skolor fortsätter att arbeta för att minska sin klimatpåverkan och att ge elever inspiration och förutsättningar att kunna påverka sin egen vardag och framtid. Valfärd skola genomför olika insatser och aktiviteter inom dessa områden och gör bedömningen att de insatser och aktiviteter som genomförs har positiva konsekvenser för barn och elever. Vidare bedömer Valfärd skola att fördelarna för barn och elever med att varje skola själv kan besluta om och genomföra sitt klimatarbete och sin undervisning om klimatfrågor överväger nackdelarna med ett politiskt beslutat klimatprogram.

Handlingar i ärendet

Bilaga - Medborgarförslaget

Helena Ekwall
Chef Verksamhetsstöd
Valfärd skola

Helena Pettersson
Koststrateg
Valfärd skola